

ቃንጥሻ ዓሶ

INEDIBLE MUSHROOMS

ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)

ጉንቦት 18/2020

እዚ ጽሑፍ'ዚ ብተመሳሳሊ ትሕዝትኡ፡ ኣብ ናይ ሰሜን ኣመሪካ ይኣክል ከም ኣቕርቦት ናይ ጋሻ መጠን ብገለጸን ቃለ-ምሓትትን ኣቐዲመ ዘቕረብኩዎ ኩይኑ ፡ ከም ሰነድ ክዝርጋሕ ስለ ዝደለኹዎ ግን፡ ምስ ገለ ምውሳኽን ምጉዳልን፡ እንሆ ሎሚ ብድምጽን ብጽሑፍን የቕርቦ'ለኹ። ቅድሚኹ ግን ግዜኡ ግዜ ለበዳ ኩረና ስለዝኹን፡ ካብ ሰሪ ምዓቱ ክንድሕን ምኽሪ ዝምልከቶም ሊቃውንቲ ንስማዕ ብማለት ለበዋይ የመሓላልፍ። ብምቕጻል ክኣ፡-

መጀመርያ ምስቲ ኣርእስተይ ንምልላይ ዝኣክል ነቶም ምስ ፍረ መሮር ብዙሕ ሌላ ዘይብልኩም፡ ንቃንጥሻ ኣብ ዕዳጋ ግዳማዊ ዓለም ጥራይ እትፈልጥዎ፡ ቊሩብ ምስ ናይ ሃገርና ቃንጥሻ ከላልዩኩም እዮ። ኣብ ሃገርና ካብ ዘይምምዕባልና ዝኣክል ንቃንጥሻ ከም ዘራእቲ ኣብ ሕርሻ ኣይነፍርዮን ኢና። ኣብ በረኽ ዝጸንፋና ግን ቀንጢብና ኣብ ጸብሒ ተሰሪሑ ንጥቀመሉ ኢና። ኣብ ምዕቡላት ሃገራት ግን ከም ሕርሻዊ ማእቶት ኣብ ዕዳጋ ንመሸጣ ይወርድ ኢዩ።

ኣብ ሃገርና ቃንጥሻ ክልተ ዓይነት'ዩ። ዝብላዕ ኣሎ፡ ዘይብላዕ ክኣ ኣሎ። እቲ ዝብላዕ **ቃንጥሻና**፡ እቲ ዘይብላዕ ክኣ **ቃንጥሻ ዓሶ** ይብሃል። እዚ እቲ በዘልማድ ህዝብና ዘዘውትሮ እዩ። ብሳይንሳዊ መንገዲ ግን ንዝምልከቶም ተመራመርቲ ክገድፎ እዮ። እቲ ቃንጥሻ ዓሶ ብዙሕ ሱር ዘይብሉ ኩርዕም-ኩርዕም ኢሉ ዝወድቕ'ዩ። እቲ ቃንጥሻና ዝብሃል ግን ሱር ዘለዎ ትርር ዝበለ ከም መርዓት ይጸንሕ'ሞ፡ ጽንሕ ኢሉ ግዜ ምስ ወሰደ ጎላዕ-ላዕ ዝብል'ዩ። ጎላዕ-ላዕ ምስ በለ ስለዝሕስኽ ህዝብና ብመርዓቱ ከሎ ኢዩ ዝቀዳደመሉ።

ብእንግልዝኛ ብተዛማዲ ንመረዳእታ ክኹነኒ ክብላዕ ዘይብሉ ንማለት ዝኣክል inedible mushrooms ኢሎ ኣለኹ። ኣበሃህላይ ብኸምዚ ኣቐሚጠዮ ዘለኹ ክትርድኡኒ እለበወኩም። ነዚ ኣርእስቲ'ዚ ተጠቐመሉ ዘለኹ ነዚ ኣብ ደምበ ተቐውሞና ዘለናዮ ሃለዎት ንምግላጽ ክጥቀመሉ ስለዝደለኹ'ዩ።

ዘለናዮ ፖለቲካዊ ሃለዎት ብሰንኪ ስንፍናና ሃለዎት ኣይኩነን ክበሃል ይክኣል። ኣገባብ ኣቀላልዕና ምኣዝኑ ስሒቱ ልዓትነት (relevance) ስኢኑ ከም ቃንጥሻ ፈቕድኡ ተጨጨሕና'ለና። ቃንጥሻ ብቃንጥሻኡ ክኣ ከም ቃንጥሻ ዓሶ ዘይብላዕ ፍረ ኩንና ንርከብ። ማእለያ ዘይብሉ ንጥፈታት ምስ መለሰ ዘይበሉ ብዙሕ ዘይረሓሓቕ ሰነዳት፡ ጨርሒ ናይ ተመነውቲ ምንቅስቓሳት (monotonous movements) ኣለዎና ክበሃል ይክኣል።

ብኹምራ ምሁራት ተኸቢብና ከነብቅዕ፡ ነቲ ቀጥዒ-አልቦ ምርባሕ ውድባትና ኣብ ሓደ ዕለማ እንዳሃለና ምስ ህዝባዊ ዕግባት ከነዛምዶ ካብ ዘይምኽኣል፡ ናብ ዕጹው ውልቀ-ውድባዊ ፖለቲካዊ ስርዓታት (closed political systems) ተሓዲርና ንርከብ። ዘይንዓቕ ትምህርታዊ ዓቕምታት ኤርትራውያን ንኣገባብ ኣቀላልዕና ምጥርጣር'ምበር ነብሶ ተኣማንነት ክፈጥረሉ ኣይክኣለን። ተመላኽን ሰዳዕን ገድላዊ ተመኩሮና ቀይዱና ብምህላው፡ ናይ ሓድነት ውደባ ክንፈጥር ኣይበቓዕናን። ከም ኣፍ ፈላግ (mouth of a river or delta) ናብ ባሕሪ ተፈናጪልና ክንፈስስ ንህቅን ኣለና።

ናይ ፖለቲካ ዕሸላዊ ትሕዝቶና ንሕጽረታትና ንምልላይ ዓጊቱ ሓዙና፡ ንቕዲሚተ ፍሕት ዘዩብል፡ ናብ ናይ ወረቕት ኣናብር ለዊጡና ይርከብ። ህዝብና ብቐሊሉ ክርድኦ ዘይክእል ኣገባብ ቃልሲ ሓዝና ብምህላውና፡ ንመሃር ኣይንመሃር፡ ንሞከር ኣይንሞከር ሸውሃት ህዝቢ ክንከፍት ኣይክኣልናን። በዚ ምኽንያት'ዚ ክኣ ዕጹው ዝመጽኡሩ ውደባታት (closed book organizations) ከካብ ዘለናዮ ምንቕ ምባል ከሊኡና'ሎ። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ናይ **ተባተኽ** ስዓታት ናብ ዓወት ዘሰጋግር ሓሳባት ከነማዕብል ወይ ክንልቃሕ ምተገብኡ። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነታት ክኣ ኢዩ ራኢ (vision) ኣድላይነት ዝህልዎ። ራኢ ናይ ርሑቕን ቀረባን ኩይኑ ብቐደምትነት ክስራዕ ኣለዎ። ራኢ ናይ ዝኹነ ይኹን ዓውዲ ፍልጠት፡ ኣብ ኣገባብ ቃልሲ እንተዘይ ተሰሪዑ፡ ግዜ ስለ ዝሰርቀካ ትርጉም ዩብሉን። ስኣን ወረቓቕቲ ዘይኩነስ፡ ስኣን ኣሰራርዓ ውደባ ናይ ራኢ ከም ግዳም-ሓደር ድንሽ ምልክዕናን ትሕዝቶናን ተበሊሉ ይርከብ።

ንእግረ-መንገደይ ትርጉም **ተባተኽ** ነቶም ዘይትፈልጥዎ ምናልባት መንእሰያት ብፍላይ፡ ኣብ ግዜ ክራማት ሓረስታይ ተረፍ ዘርኢ ለቕሙ ምስ ወድኣን፡ ግዜ ቀውዒ ክኣ ከዩርከበን ዘሎ ወርሒ ካብ ሃብታማት ዝልቅሓሉ ግዜ ኢዩ። ገለ-ገለ'ውን ሓምለ ብሓምሊ፡ ንሃሰ ብዓቕሊ፡ መስከረም ክኣ ናብ እኽሊ ኢሎም ይምስልዎ ኢዮም። ኣብ ክውንነት ቃልስና ከነዛምዶ ከለና፡ ንኣተሃላልዎና ምስ እንመዝኖ ተረርን ወሳንን ግዜ ስለዝኹነ፡ ንድሕነት ህዝብና፡ ሓሳባት እንማዕብሉሉ ወይ እንልቅሓሉ ናይ **ተባተኽ** ግዜ በዲሕና ከም ዘለና ከነስተብህሉ ይግባእ፡ ንማለት'ዩ ነቲ ቃል ተጠቐሙሉ።

እዚ ኢዩ ክኣ ከምቲ ቅድሚ ሕጂ ኣብ መደረይ ዝበልክዎ፡ ምስ ኣድላይነት እንኸይድ ልዓታውያን ከብለና ዝኸእል። ምናልባት እዚ ግዜ'ዚ ናይ መደረ ግዜ ኣይኩኑን ዝብሉ ህንጡያት ይህልዉ ይኹኑ። መደረ ግን ኣብ ደሞክራሲያዊ መስርሕ ናይ ግዜ ገደብ ዩብሉን። ካብ ዝተሓተ ናብ ዝለዓለ ክኣ ልክዕ ከም ደሞክራሲ ብተወዳደርቲ ሓሳባት ይዓቢ ወይ ይምዕብል። ባይቶታት ወይ ሓገግቲ ትካላት ማለት ፓርላማታት ብሳይንሳዊ መደረ ኣቢለን ኢዩን ናብ ዝተፈላለዩ መትንታት ዕብዮት ሃገርን ማእቶትን ዝሰጋገሩ። ልዓትነት ወይ ምዕሩይ ኣገባብ ኣቀላልዕ ብዘይ ሳይንሳዊ መደረ ከተለልዮ ኣይትኸእልን ኢኹ። ንመደረ (ንክለሰ-ሓሰብ) ሰጊርካ ናብ ተግባር ክትሰጋገር ዝከኣል ኣይኩነን፡ ሚዛን ብዘለዎ መንገዲ ክኸዩድ ግን ብብቕዓት ክስነ ይግባእ።

ልዩነት ማለት (relevance) አዲስ አገልግሎት ነው። እርሷ አገልግሎት ደምበ ተቃውሞና ፈታኝ ዘይቤ-ብናዮ ዘለና፡ መልእክትና ኹሉ ልዩነት ክኸውን ከም ዝግብኡ ምዝንጋዕና ኢዩ። ፈላጊነት ክኣላታት ብፍላይ ክኣ ስነ-ጥናታዊ-ደንን ፖለቲካውያንን ጽሑፍትን መደርትን፡ እርሷ አዲስ ዘሽግሮምን ዝጭነቕሉን ልዩነት ዝኸውን ትሕዝቶ ወይ መልእክት ምህላዎምን ዘይምህላዎምን'ዩ። ብሩህ ምእንቲ ክኸውን እርሷ ዝብልዎ ኹሉ ምስ ጠለብ ናይቲ ህሉው ኩነታት ዝኸይድ ምኻኑን ዘይምኻኑን ምልላይ ማለት'ዩ። እዚ ምስ ኣድላይነት (necessity) ናይቲ ዝድለ ዕማም ዝተተሓሓዘ ጉዳይ ስለዝኸውን ዓሚቕ ጥንቃቄ ዘድልዮ ኢዩ።

ልዩነት ክበሃል ከሎ “ዘረባ ኣብ ብልዕቱ፡ ምሳር ክኣ ኣብ ልዩቱ” ክብሉ ከለዉ ኣቦታትና፡ ምሳር ግዜ ማለት ከም እዎኑ ክኸየድ ከም ዝግባእ ክገልጹ ከለዉ ኢዩ ዘረድኣና። እቶም ትከታተሉን፡ ብተሕ ግዜ “ኣባት ነገር ወይ ጭብጢ የጭብጥ ማእሲ የጋላብጥ፡ ወይ'ውን ጭብጢ ዘይብሉ ዘረባ ጥፋእ ማሕለኻ ዘይበሉ ጸባ ክኣ ድፍእ” ኢላ ክጠቅስ፡ ሓያለይ ግዜ ኣብ ጽሑፍተይን መደረታተይን ሰሚዕኩም ትኹኑ። **ዝብላዕ ዘረባ ተዛረቡ፡ ቃንጥሻ ዓሶ ዘይኩነስ ቃንጥሻና ምረጹ ማለተይ ኢዮ።**

ሓደ ነገር ልዩነት (relevant) ዝኸውን ምሳር ዝድለ ኣብ ቅድሚ ዓይንኻን ኣብ ኢድካን ዘሎ ጠለብ ክሳዕ ክንደይ ዝተማዕራረየን፡ ዝተኣሳሰረን ምስ ዝኸውን'ዩ። ልዩነት ነገር አዲስ ጠቓምን ሓጋዝን ትርጉም ዘለዎ ትሕዝቶ ኢዩ። ልዩነት ንኸትከውን ግን ነቲ ግዚ ከተንብቦ የድልየካ። በዚ ምክንያት'ዚ ኢዮ፡ **ንኹነታት ክመዝን ዘይክእል ክመርሕ ወይ ክምራሕ ኣይክእልን ኢዩ ክብል ደጋጊመ ኣብ ዝሓለፈ ጽሑፍተይን መደረታተይን ዝጠቕስኩ።** ሓደ ሰብ ክዛረብ ከሎ መንገዲ ስሒቱ ናብ ካልኡ ዓጀው-ጀው ክብል ከሎ እንታይ ኢዩ ዝብል ዘሎ ዋላ-ዋላ ምርዳእ እኮ ስኢነዮ ክንብል ንብተሓት ገጢሙና ይኸውን ኢዩ። እንታይ ፈላጊና ኢልኩሙና ዋሎ'ዩ ዋሎ እውን ንብል ኢና። እዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ሰብ ሕልክልኻዊ፡ ትሕዝቶ ዘይልዩነት ወይ (irrelevant) ስለዝኸውን ትርጉም ሰለዘይህብ፡ ብነባሮ፡ ብኣሬባ ወይ ብሰማዕቲ ኣድህቦ ወይ ትርጉም ይስእን።

እምብኣር ኣርእስተይ ቃንጥሻ ዓሶ፡ ዘይብላዕ፡ ዘይልዩነት ክብል ከለኹ በሪሁልኩም ኣሎ ኢላ ስለዝግምት ናብቲ ዘለናዮ ሃለዎት ክሰግር'ዩ። ቍሩብ ንድሕሪት ምልስ ኢላ ጉዕዞ ሰውራና ክዝክር እንተድኣ ኩይነ፡ ሰውራና ነዊሕ ዓመታት ዝወሰደሉ ምክንያት፡ ዘይልዩነትን ንኹነት ግዝያት ከም ሕማም ደግሲ ይመላለሰና ስለ ዝነበረ ኢዩ። እርሷ ግዜ ንኸንሰምር ክጠልበና ኹሎ፡ ብተግባር ክንምልሶ ኣይንበቅዕን፡ እርሷ ግዜ ናትካን ዘይናትካን ኣለሊ ክብለና ኹሎ ምኣዝንና ንስሕት፡ኣዲኣ ገዲፋ ሓትንኣ ትናፍቕ ንገብሮ፡ እርሷ ግዜ ንልዝብ ካብ ገዛኻ ካብ ማይ ቤትካ ጀምር ክብለና ኹሎ፡ ተመጣጢርና ማዕዶ-ማዕዶ ንጥምት።

እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ካብቲ ብተሕ ሓደት ኩይነት ሳዕቤኑ ኣብ'ዚ ሕጂ ዘለናዮ ኩነታት ኣውዲቕና። ሕጂ'ውን ዝተረዳእናዮ ኣይንመስልን። ዳርጋ ንክልተ ትውልዲ ዝኣክል እንሆ

ጸላኢናን ፈታዊናን ከየለለና፡ ናይ ርሑቕን ናይ ቀረባን በተ-ሰብ ናይ ቃልሲ ተደናጊሮሙና ምብዛሕትኡ ወርቃዊ ግዜና ብኸንቱ ይባኸን ኣሎ። ለባማት ምሁራት ዓባይቲ፡ ኢልካ እትግምቶም ባእታታት፡ ንዝተለፈ ታሪኽና ክግምግሙ ከለዉ፡ ንዲሞክራሲያዊ ልምምድ ዳሕራይ ነርክበሉ ኢሎም ክሓልፍዎ ከለዉ ብጣዕሚ ዘሕፍር ኢዩ። ንዲክታቶርያዊ ስርዓት ኤርትራ ክመዝኑዎ ከለዉ፡ ናይ ሜዳ ተመኩርኡ ኣቃሊሎም ኣብ ኣስመራ ከም እሳተ ጎመራ ከም ዝነተጎ ጌሮም ክገልጽዎ ከለዉ ንመስደመም ኩይኑ፡ ትምህርታውን ተሞኩራውን ደረጅኦም ከም ዝተረገዘ ይኸውን። በዝን ወድ ኸምዝን ድኹም ትሕዝቶኦም ክኣ፡ ህንጡያት ሰዳዕቲ'ምበር፡ ንቕሓት ስዓብቲ ክረኽቡ ስለ ዘሸግሮም ህዝባዊ ተኣማንነት ከማዕብሉ (trust building) ስለ ዘይክእሉ፡ ህዝባዊ ኣድህቦ ከምዝርሕቆም ይኸውን። ከም ቃንጥሻ ዓሶ ክኣ ንሓሳባቶም ዝምእርር ይስእኑ።

እዚ ኩሉ ሕጽረታት ከቢቡና ስለ ዝርከብ፡ ካብ ስደት ናብ ዓዲ ክንዲ ንጥምት፡ ካብ ውድብ ናብ ውድብ ክንካለበት መዋእላት ኣሕሊፍና፡ ንሱ ክምኖ ምስ ጀመረ ክኣ እንደገና ካብ መድያ ናብ መድያ ኣብ የላኻ ሸው የብላኻ ምብህሃል ኣቲና'ለና። ወዮም ታሪኽውያን ተጸባእቲ ክኣ መፍትኦም ወዲኦም ኣጀንዳና ከስሕቱና ከለዉ ክርድኣና ኣይክኣለን። እዚ'ውን ዘይልዓታውያን ኩንና ካብ ቃንጥሻና ቃንጥሻ ዓሶ ንመርጽ ምህላውና ኢዩ ዘረጋግጽ።

ጠለብ ህዝቢ፡ ኣብ ሃገርና ውራይና፡ ኣጀንዳና፡ ጭብጥና፡ ኣብ ቅድሜና ዘሎ ኤርትራ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ምህናጽ፡ ምትካል እንዳኹን ኸሎ፡ ኣብ ብሉይ ኪዳን ዘበነ ደገዝማትን ዘበነ ራእስን ሸንኩለል ንብል ኣለና። ምናልባት እዚ ኣጀንዳ'ዚ ንኸልኣት ይምልከቶም ወይ የገድሶም ይኸውን። እንተ ናዓና ንኤርትራውያን ግን እንተውሓደ ብመባእታዊ ደረጃ፡ ቅድሚ ነዊሕ ዓመታት ኣብ ታሪኽና ብተግባር ዝኣተናዮ ደረጃ ምዕባለ ከም ምኳኑ መጠን፡ ንታሪኽና ከም መንሃርያ (potential) ክንጥቀመሉ ኣይክኣልናን። ንኣብነት ደረጃ ወሪስናዮ ዝነበርና ምዕባሌ ንፍልልይ ሓረግ-ትውልድን ንሃገራዊ ኣምርን ፍልልያቱ ተገንዚብና ኣወዳድባና ከነምዓራሪ ኣይበቓዕናን።

ሓረግ ትውልድን መንነታዊ ሃገርን ክልተ ዝተፈለለዩ ኣምር ኢዩ። ኣብዛ ህልውቲ ዘበናዊት ዓለም፡ ሃገር ብሓረግ ትውልዲ ደቂ ሰባት ክትሰርሓ እንተድኣ ኩንካ፡ ከምዚ ሎሚ መጺኡ ዘሎ ፐንደሚክ (pandemic) ኮሮና ቫይረስ ዓለም ለኻዊ ውግእ ክለበስ ኣለዎ ማለት'ዩ። ናብ ሃገራዊ ስምረት ዘይኩነስ፡ ናብ ሃገራዊ ፋሕ ጭንግራሕ፡ ስለ ዝደፋፍኣካ፡ ካብዚ ኣብ ከባቢና ዘንጸላሉ ዘሎ ሓደጋ ክንድሕን ነቲ ውድዓዊ ኩነታት ዝርዳእ ኣእምሮ ከነማዕበል ይግባእ።

ከም ታሪኽ ዝሃበና ክንርእዮ ከለና፡ ወዲ ሰብ ማለት ከም ፍጥረተ-ሰብ ሓደ ክኸውን ከሎ፡ ከም ሃገር ክኣ ፍሉይ መለለይ ኣለዎ፡ ንሱ ድማ ዜጋ ወይ ዜግነት ካብ ዝመጸእካ ምጻእ ብዘየገድስ፡ ከም ፈልሲ ካብ ሓደ መደብ ኣፍሊስካ ናብ ካልእ መደብ ወይ ግራት እተፍልሶ፡ ወዲ ሰብ'ውን ካብ ሓደ መሬት ናብ ካልእ መሬት ወይ ካብ ሓደ ሃገር ናብ ካልእ ሃገር ከከም ኩነታቱ

ብዘተፈላለዩ አጋጣሚታት ክፈልስ ይኸእል ኢዩ። እቲ ምክንያታት ወይ ጠንቂ ክኣ፡ ባዕሉ ወድ ሰብ፡ ወይ ባህሪ ዝመበቆሉ ክኸውን ይኸእል።

ንመረዳእታ ውግእ፡ ማለት ወረራ ሓያላን ኣብ ርእሲ ድኹማን ዝካየድ ክኸውን ከሎ፡ ስደት ከም ናቱ ውጽኢት ክንወስዶ ንኸእል። እሳተ-ጎመራ፡ ምንቅጥቃጥ መሬት፡ ሓያል ማዕበል'ውን ከም ባህርያዊ ብርሰት ስደት ወይ ፍልሰተ-ፍጥረት ካብ ቦታ ናብ ቦታ ናብ ርሑቕን ቀረባን ከከም ኩነታቱ ከስዕቡ ይኸእሉ። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነታት ወድ-ሰብ ዝነበረ ሓረግ ትውልዱ ኣብ ታሪኽ ምዝገብ ከይኑ፡ ምስ ሓድሽ ሓረግ-ትውልዱ ክተሓናፈጽ፡ ክዳቕል ወይ ክዛመድ ይኸእል። ምስ ምዕባለ ሕብረተ-ሰብ ክኣ፡ መውስቦ ደቂ ሰባት ጥራይ ዘይከነስ መውስቦ ልምድታትን ባህልታትን ከም ውጽኢት ኣገባብ ማእቶትን ማለት ቍጠባዊ ለውጥን ኣገባብ ምምሕዳራቱን (cross cultural exchange and administrative or governmental power shell) የንጸባርቕ።

ነዚ ኹሉ ንኸትርዳእ ምዕባለ ሕብረተ-ሰብ ካብ መባእታ ክሰብ'ዚ ዘለናዮ ደረጃ ኣነባባር ወድሰብ ምርድኡን መጽናዕቲ ክትወስድሉን ይግባእ። ኣዚዮ ዓቢ መጽናዕቲ ስለዝኸነ ግን ኣብ ሓዲ ዓንቀጽ ከተገባድዶ ዝክኣል ኣይከነን። ስለዝኸነ ድማ ብሓዲር መረዳእታ ሓሊፈዮ ኣለኹ።

ነቲ ነዊሕ ከነሕጽሮ ንኹሉ ገዲፍና ናብቲ ናትና ክንመጽእ፡ ኤርትራ ናይ መግዛእቲ ውጽኢት ምኃና ናይ ቀረባ ታሪኽ ከም ምኃኑ መጠን፡ ብሩህ ኢዩ ጥራይ ዘይከነስ፡ ዓለም-ለኸዊ ተፈላጥነት ኣለዎ። በዚ ምክንያት እዚ ክኣ ኤርትራውያን ኣብ'ዚ እዋን እዚ መጎተና መጎተ ሃገርን ዘይሃገርን ዘይከነስ፡ ልዓታውያን እንተድኣ ከንና፡ መጎተና ካብ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ሓራ ብምኃን ናብ ደሞክራሲያዊ ስርዓተ-ምዕባለ ምስግጋር'ዩ። ካብ'ዚ ጭብጢ'ዚ የማን ጸጋም ዘብለና ኣተሓሳስባ ምስ ዝመጽእ፡ ሓንቲ ክልኢት'ውን ትኹን ግዜ ከነባኸነሉ የብልናን።

ኣብ ጎረባብትና ዘሎ ዓንቃፊ ኣተሓሳስባ ብሓረግ ትውልዱ ዝመጸና ናይ ሕውነት ኣተሓሳስባ፡ ምስ ኤርትራዊ ሃገርነት ዘራኽብ ስለዘይብሉ፡ መኣዝኑ ስሒቱ ዶብ ሰጊሩ ናብ ሃገራዊ ሃስያ ዝኣቱ እንተድኣ ከይኑ፡ ዝተሰዕረ ታሪኽ ክደግም ስለዝፍትን፡ እንተሰዕረሩ ጽልእን ሕንፍሽፍሽን እምበር ፍቕሪ ዝወልድ ኣይከነን። ብተግባር ክኣ ድሮ ጽልኢ ወሊዱስ ኢትዮጵያዊ ሕንፍሽፍሽ ዘይብላዕ ትሕዝቶ ቃንጥሻ ዓሶ ፈጢሩ ይርከብ ምህላው ብተግባር ንርኢ'ለና።

ጥበብ ወረርቲ ብዙሕን በብዓይነቱን ኢዩ። ቅድሚ ሓይሊ ምዝውታሮም፡ ምዓርን ወለላን ከይኖም'ዮም ዝመጹኻ፡ ቀሽን ፈላስፎን፡ ሸኽን ሙብትን ከይኖም ይመጹ'ሞ፡ ኣመንቲ ስለዝኸነና ኣሕዋት ኢና ይብሉኻ፡ ጽንሕ ኢሎም ምስላጥ እንተ ኣብዮዎም እግሪ እንዳተኸሉ ምስከዱ ብሓይሊ ይድህኩኻ።

ናይ ምዕራባውያን ተሞኩሮና ንሱ'ዩ። ናይ መንግስቲ ኢትዮጵያውን መቆሎ ምዕራባዊ ጥጅእ ስለ ዝኹን፡ ካብኡ ዝፍለ ኣይነበረን። ዘበነ ተረንሸዋ'ኮ ህጻውንቲ ከለና ብዓል ኣነ ዘርከብናሉ ሰላማዊ ሰላሕታ፡ ባይታ ናይ ጎንጻዊ ጎበጣ ኢዩ ነይሩ። ተረንሸዋ ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ እንዳማርያም ኣስመራ'ኮ ብህጻውንትና ነቲ ፖለቲካዊ ጥበብ ኣየናይ ኢልናዮ፡ ከም ብዓል ኣነ ቅርሺ ጃንሆይ ዝተዓደልና ኣብዛ ዓለም ብተሓት ኣለና። ጽንሕ ኢሉ ክኣ ሰላሕታዊ ናይ ምትዕሻሻው ፕላቲካዊ ወረራ ግዳማውያን፡ ካብ ተረንሸዋን ቅርሻን ናብ ብረት ተቐይሩ፡ ናብ ዘበነ ገድሊ መስዋእቲ ኤርትራውያን ክኣ ኣሰጋጊሩና።

ሕጂ ኤርትራውያን ካብ ታሪኽ ዝተመሃርናዮ ነገር ብተሕ ስለዝኹን፡ ዘይተመሃርናዮ እንተሎ ኣብ ቅድሜና ክንርእዮ ኢና። ካብቲ ዝተመሃርናዮ ዓውዲ ትምህርቲ ተፈቲንና ክንተርፍ ግን ኣዚዩ ዘሕፍር ስለዝኹን፡ ምስ ግዜ ክንከይድ ማለት ልዓታውያን ወይ ዘበናውያን ክንከውን ግድን ክኸውን ኣለዎ። ብዓይኒ ታሪኽዊ ምዕባሌ ክርኣ ከሎ ክኣ፡ መስፍናዊ ትሕዝቶ ነቲ ብድሕሪኡ ዘሎ ምዕቡል ስርዓተ ምዕባሌ ከደናግሮ ከሎ፡ ግምጡል ኣከዳድና ስለዝኹን ታሪኽውን ሃገራውን ሃለዎትና ብመሳፍንታዊ ኣተሓሳስባ ክሸመት ከሎ ስቕ ኢልና ክንዕዘም ኣይግብኣናን። ህዝቢ ኤርትራ ተባላቲ ኢዩ፡ ወይ ጸዕረኛ ኢዩ ዝብል ትምክሕታዊ ኣዘራርባ ግን ግጉይ ጭርሖ ስለ ዝኹን፡ ክንጥቀመሉ ይብልናን። ፍሉይነት ናይ ዝኹን ይኹን ህዝቢ፡ ብፍጥረቱ ዘይኮነስ፡ ካብ ታሪኽ ዝተረከበ ዓቕናዊ ወይ ዓይነታዊ ምዕባላ ኢዩ ዝምዘን።

ከም ዘለዎ ከቐምጡ፡ ገለ ውልቀሳባት ተጋሩ፡ ተራ ይኹኑ ወይ መራሕቲ ብዘየገድስ፡ ኣሕዋት ኢና ምስ ኤርትራውያን ክብሉ ይስምዑ ኢዮም፡ ኣጋእዝያን፡ ትግራይ ትግርኛ ዝብል ስያሜታት'ውን ኣለዎም። ንሕና ኤርትራውያን ብሕውነት እንተድኣ ከይይኑ፡ ምስ ተጋሩ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ዋላ ምስ ኣምሓሩ ወይ'ውን ምስ ካልኣት ኢትዮጵያውያን ከምኡ'ውን ጌረባብቲ ሃገራት ዝቐረቡን ዝረሓቑን፡ ታሪኽ ዝወለዶ ምቅርራባት ኣለና። ተወሊድናን ተወላሊድናን ከም ምኃንና መጠን ክኣ ንሕውነትና ዝሓኮ ይለን። እዚ ታሪኽዊ ክውንነት'ዚ ግን፡ ነቲ ዘለና ካልእ ታሪኽዊ ሃገራዊ ኣተሃላልዎና፡ ብሽርጥጥ ማለት ብሒል ጎቦ ኣትዩ ምድንጋር ክፈጥረሉ ይብሉን።

ስነ-መጽናዕታውያን ናይ ወድ ሰብ (anthropologists) ከም ዝጠቐስዎ እቲ ዝነውሐ ኣሰር ወዲ ሰብ ዝተረኸበ ክሰብ ሕጂ ኣብ ኢትዮጵያ ኢዩ ዝበሃል ሓበሬታ ኣሎ። ወይ ውን ብድሕሪ ሕጂ ብዝመጽእ መጽናዕቲ ኣብ ካልእ ሃገር ክኸውን ይኸእል። እዚ ግን ንታሪኽዊ ምዕባሌ ሃገራት ጥሒሱ ንመነባብሮ ደቂ ሰባት ናብ ምኣዝኑ ዝሰሓተ ኣገባብ ቃልስን ትርጉም ደሞክራስን ከወስደና ይብሉን። **ደሞክራስያዊ ኣምር ናይ ምምዕርራይ ናብራን መሰልን ኣጀንዳ'ምበር፡ ናይ ዓጽሙ-ስጋ ሻራ ኣይኮነን።**

ናይ ደም ኣሕዋት ኣብ ቀረባ ይኹን ኣብ ርሑቕ ክርከቡ ይኸእሉ ኢዮም። ንኸውንነት ምዕባሌ ወድ-ሰብ ግን ብዝተበጽሐ ፍልልይ ክትርድኣን፡ ንዕኡ ዝመስል ምዕቡልን ዘበናውን ሕውነት ክትፈጥረሉን ይግባእ። ብሄረ-ሰብ ኦሮሞ ምስ ማዳጋስካር ኣሕዋት'ዮም ይብሃል። ዋላ ክሰብ

ሕጂ ቋንቋውም ተመሳሳሊ ኢዩ። እንተኾነ ግን ታሪኽ ኣብ በበይኑ ሃገራት ኣቐሚጡዎም ይርከብ። ብኡ ደረጃ ክኣ ዘበናውነቶም ክርድኣና ይግባእ። **ናይ ኬንያ ወደብ ሞምባሳ “ሆሪ ጎባሳ” ኢዩ ዝብሃል ኔይሩ ይብልዎ።** ከብቶቹን ንዳ፡ (ነቶም እንስሳታት ኣሳግሮም) ማለት ኢዩ ክብሉኒ ሓደ ኦሮሞ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ይዝከረኒ። ምስ’ቲ መሳርሕተይ ብሓባር ኣብ ካምቦ ሎጆ ኣዲስ ኣበባ ጋንታ ኩዕሶ ናይ ማዳጋስካር መዲኣ ነይራ ሓቢርና ክንርኢ ከለና፡ ገለ ካብቲ እቶም ጋንታ ማዳጋስካር ዝዘረብዎ ዝነበሩ ክርዳእ ስለዝኾኑሉ ሓረግ ትውልዱ ክዝክር ከሎ፡ ኣብ ኢትዮጵያውነቱ ኩድጭ ኢሉ ዝበለኒ ኢዩ።

ከምቲ እቲ መሳርሕተይ ወዲ ኣሩሲ ዘዕለለኒ፡ ኦሮሞ ኢትዮጵያውያን ከይኖም መበቆሎም ግን ምስ ማዳጋስካር ከይተረፈ ዝተኣሰረ ምኃኑ ንምሕባር ዝኣክል’ዩ ነዚ መረዳእታ ዘምጽኦ ዘለኹ። እዚ ግን ነቲ ብድሕሪኡ ዝመጸበለ ሃገራዊ ክውንነት ወይ ታሪኽዊ ህንጻተ ሃገር ኣይግባዥን ወይ ኣይዘባረቐን። ስለ’ዚ እቶም ምስ ዓሌትን ወገንን፡ ሓረግ ትውልድን ከምኡ’ውን እምነትን ከብል ክንብል ግዜና እነባኽን ካብ ታሪኽ እንተተመሃርና እምበር ኣብ ታሪኽ እንተደረቐና ጸረ ረብሓና ስለዝኾነ፡ ኣብ ምርዳእ ምዕብልና እንተድሃብና ይሓይሽ።

ታሪኽ ሕጂ’ውን ካልእ ክውንነት ክወልድ ይኸእል ኢዩ። እቲ ክውንነት በሲሉ ምስ ኣንጻባረቐ ክኣ ነቲ ክውንነት ብንዕኡ ዝመስል ብዓል ቤታዊ ዓቕሚ ወይ ተረድኦ ክንምእዘዞ እቲ ዝመጽእ ግዜ ክጠልበና ኢዩ። ኣብቲ እዋን’ቲ ልዓታውነትና ወይ ክውንነታዊ ግንዛቤና ኣብ ፈተነ ክኣቱ ኢዩ። ንኣብነት ኣፍሪቃ ከም ሓንቲ ሃገር ክትምሓደር (Pan-African) ከም ፍልስፍና ነዊሕ ጌሩ፡ ከም ተግባር ግን ኣይበሰለን። ስለዚ ኣፍሪቃውያን ዋላ ብዘርኢ ርኽክብ ይሃልዎም ታሪኽ ብዘረከቡም መሰረት ኣብ ዝተፈለለዩ ሃገራዊ ኣተሃላልዎ ክርከቡ ግድን ከይኑ’ሎ።

እቲ መስርሕ ከም ሕብረት ኣፍሪቃ (AU) ከም ትካል ይኸይድ ኣሎ፡ ከም ተግባር ግን ብደርጃ ረቕቲታት ናይ ነብሲ ወከፍ ሃገር ክርኣ ከሎ ኣዚዩ ርሑቕን ተመጣጣርካ ብቐሊሉ ዘይብጻሕን ጥርቀ’ዩ። ይትረፍ ክፍለ-ዓለም ኣፍሪቃ ከም ሓንቲ ሃገር ክትናበን ክትምሓደርንሲ፡ ሓንቲ ውልቀ-ሃገር’ውን ማሕበራዊ ሂደታ መናህናህ ዝበለ ፈትሊ ከይኖ’ላ። ነዚ ክውንነት’ዚ ክንርድኦ እምብኣር ልዓታውያን ወይ ዘበናውያን ክንከውን ይግብኣና። እዚ ማለት መስርሕ ምዕባሌ ሓድነት ክንጥሕስ ይብልናን። ብዝተረፈ፡- ዘበን ውቤ ዝጸመመስ ዝባን ውቤ ክብል ነበረ ዝብል ምስላ ንዓና ክኸውን’ዩ።

እዚ ኩሉ ዝብሎ ዘለኹ ሓረጋዊ ትውልድታትና ከይተኸሕደ፡ ሃገራዊ ሂደትና ክኣ ብድሕሪኡ ከም ‘ተወልደ ክንርዳእ’ሞ፡ ተገዲስና ክኣ ንዕኡ ዝመስል ዝምድና ክንህንድሰሉ ከምዝግብኣና ንምሕባር ዝኣክል ኢዩ። ገለ-ገለ ውልቀ-ሰባት ወይ መራሕቲ ናይ ትግራይ፡ ወይ’ውን ናብ ናይ ትግራይ ትግርኛ ኣተሓሰስባ ዝዘዘዉ ወይ ዝውጥጡ ኤርትራውያን፡ እቲ ትምኒትኩም ክሰራ’ምበር መኸሰብ ይብሉን። ዩግዳስ ናብ ወረራ ከይዘዙ’ሞ ኣሉታዊ ታሪኽ ከይድገም፡ ኣዕሙቕ ኣቢልኩም ንኣተሓሰስባኹም እንተኸለስኩም ይሓይሽ ብሃላይ’ዩ።

ተጋሩ ብኹሉ መንገዲ ብሃገር ዋላ ብትውልዲ ብታሪኻዊ ኣነባባር ክሳብ ሕጂ ካብ ኤርትራ ኢትዮጵያ ትቐርቡኩም። መን'ዩ ልዕሊ ትግራዊ ኢትዮጵያዊ ክኸውን'ሞ ሃዲምኩሙሉ ኤርትራውያን ክትኩኑ ዝግድደኩም? ከምዚ ዝግድደኩ ኣተሓሳስባ ካብ ኣእምሮ ዝሰሓተ ዝበቓል ዘይፍታሕ ሕልሚ ጥራይ ኢዩ። ሕልሚ ይፍታሕ ኢዩ። ግን ነጻብራቕ ናይ ዝኹነን ወይ ክኸውን ዝኸእልን እንተድኣ ኩይኑ ጥራይ ኢዩ። ስለዚ ህዝቢ ትግራይ ኤርትራ ክትጠቐሙኩምን ክትጠቐሙዎን እንተድኣ ኹይኑ ሕልምኹም፡ ንኢትዮጵያ ሃገርኩም ብኸልተ ሰናዮኣ ከም እተተንፍስ ክተገብሩዎ እንተ ኸኢልኩም ጥራይ ኢዩ።

ተጋሩ ካብ ቃልሲ ኢትዮጵያዊ ጽንዓት እንተሃዲምኩም ሃገር ኣልቦ፡ ዘላን ካብዚ ሕጂ ኤርትራ ዘላቶ ኩነታት ናብ ዝኸፍኣ ክትወድቁ ትኸእሉ ኢኹም። ተጋሩ ንነብስኹም ከየድሓንኩም ንኤርትራ ከተድሕኑ ኣይትኸእሉን ኢኹም። ማዕረማዕረኡ ንሕና ኤርትራውያን'ውን ንነብስና ከየድሓንና ንዓኻትኩም ከነድሕን ኣይንኸእልን ኢና። እዚ ማለት፡ ውረድ ደይብ ዘይብላ ኣዲንቲ ኩላትና ኤርትራውያን ናብ ኤርትራ፡ ከምኡ ድማ ናይ ኢትዮጵያውያን ናብ ኢትዮጵያ ምስ ዘተኩራ ጥራይ'ዩ እቲ ዝምድና ኣፍራይ ዝኸውን።

እቲ ሽግር ክልተ መለኸቲ ኣብ ኢትዮጵያን ኤርትራን ምህለዎም'ዩ፡ ጸላእትና ምኪኖም ህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ተጠበቐቲ ደሞክራሲ እንተድኣ ኩንና፡ ነዚ ሓቂ'ዚ ብትብዓት ክንፍርመሉ ኣለና። ኢትዮጵያውያን ምድርቤትኩም ኩስትፋ፡ ንሕና ኤርትራውያን ክኣ ምድርቤትና ክንኩስትር ኢና። ብድሕሪኡ ጽሓይ ምስ በረቐን ማይ ምስ ዛረየን፡ ዘራኸበ ከራኸበና ኢዩ። ህዝቢ ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገር ንስለ ደሞክራሲ ኣንጻር ዲክታቶርያዊ ስርዓት ኣብ ዝቃለሰሉ እዋን፡ ዝተዓረቕን ዘይተዓረቕን ግርጭት ንምልላይ ስነፍልጠታዊ ኣፍልጦ ክህልዎ ይግባእ።

ኣብ ጉዳይ ዕርቁ፡ ብፍላይ ናብ ሃገርና ኤርትራ ከተኩር እንተድኣ ኩይነ፡ ኣብ ቃልሲ ጸረ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ንመሰረታዊ ለውጢ ንደሞክራሲያዊትን ሕጋዊትን (ቅዋማዊት) ሃገር ንምትካል ክንቃለስ ከለና፡ ትርጉም ዕርቅን ሕድገትን እንታይ ምኪኑ ክተሓወስና የብሉን። ቃልስና ናይ ካንሸሎ ቆየቛ ወይ ናይ ቤት መስተ ባእሲ ኩይኑ ብዓርከይ ዓርክኻ ብሕደጎ-ሕደጎ ዝፍታሕ ኣይኩነን።

ሽግርና ናብ ታሕቲ ወራዲ ፖለቲካዊ ትርጉም ክስእን የብሉን። ፖለቲካዊ ትርጉም ናይ ህዝባዊ ክሕደትን ህዝባዊ ውክልናን ክርድኣና ኣለዎ። ብህግደፋዊ ዲክታቶርያዊ ስርዓት ዝኣክል ዝወረደና ጽንተት ህዝብና፡ ብሱር ነቀል ስርዓተ ለውጢ'ምበር ብምጽንጻል ገለ ኣጻብዕ ህግደፍ ዝፍታሕ ኣይኩነን። ቃልስና ንዝተኹራረዩ ህግደፋውያን ምትዕራቕ ዘይኩነስ፡ ንኣገባብ ቃልሲ ዝጠፍኣም ምሓውራት ደምበ ፍትሒ ምትዕራቕ'ዩ። ደምበ ፍትሒ ብመንጽር ኣገባብ ቃልሲ ጸረ ምልካዊ ስርዓት ኣስመራ ክዕቀን ከሎ፡ ኣብ ፖለቲካዊ ዕሽልነት ኣትዩ ከም ዘሎ፡ ዘለለናዮ ኣይንመስልን። ተተሓሕዝናዮ ዘለና ናይ መሰረታዊ ለውጢ ቃልሲ፡ ብቑጽራዊ ፎርሙላ ፡

ብሓደ 'ጽሕፍ ሓደ 'ጸንሓለይ፡ ብቑንጣሮ ከሲስካ ትቆስነሉ ጉዳይ አይኩነን። ሓመድ ዘይፈሰሰ ዓጽምን ደምን ስዉአትና፡ ዝተገፍዐን ዝተሰደን ህዝብና ክኸብደና ኣለዎ።

ብተወሰኺ ቃልስና ብጉጅላውያንን፡ ዘይእዋናውያንን ብውድባዊ ፍቕሪ ዝተጠላቐዩ፡ ንዑ ናባና እተወ፡ ምስ ውድብና ተቐለሱ፡ እቲ ዘለኹም ህዝባዊ መስመር ኒዩው በልዎ እንዳተባህለ፡ ካብ ነብሰ-ምእራም (ነብሰ-ነቕፌታ) ዘይተበገሰ፡ ድሕሪ ኹሉ ተፈጢሩ ቅድሚ ኹሉ ነብሱ ዝሰርዕ፡ ህልኻዊ፡ ዕድመ ዘይብሉ ናይ ተብ-ተብ ፖለቲካዊ ዕጥራን የሳቕዮ ስለ ዘሎ፡ ኩላትና ብተለኻኸም ተሃሲና ስለንርከብ፡ ንመቃልስትና ዋጋ ውሃብቲ (considerate) እንኹነሉ ብልሓት ከድልዩና'ዩ። ዕርቂ ክበሃል ከሎ፡ ንኹሉ ግርጫታት ከከም ክብደቱን፡ ጽፍሕታቱን ወይ ብርክታቱን ናይ ምትዕራቕ ስተራተጅን ስልትን ክናደዮሉ ይግባእ። ዕርቂ ብጅምላ፡ ንሃገር ናብ ታኼላ ዘእቱ ምኪኑ፡ ኣብ ቀረባ ካብ ተመኩሮ ዶ/አቢይ ክንመሃር ዘይንክእለሉ ምክንያት የለን። **ብወገነይ ነዝን ወድ ከምዝን ንምፍታሕ'ዮ፡ ንምዕባለ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ይኣክል ኣገዳስነቱ ዘስምረሉን ብኹሉ ረቕቲታት ንቕድሚት ክምርሽ ዝደፍኣሉን።**

ካልእ ነጥቢ ኣብ ደምበ ፍትሒ ከስተባህለሉ እንተድኣ ኩይነ፡ ምሁራውን ስነፍልጠታውን ሞያ ዘየሰነዮ ጋዜጣዊ ገልጠምጠም ለበዳዊ ሕጻም ደምበ ተቐውሞ ኩይኑ ብምህላው፡ ብሱል ወድዓዊ ክውንነትና ብብዓል ቤታዊ ድኽነት ተጠቐሙ ይርከብ። ጋዜጠኝነት ስነፍልጠታዊ ዓውዲ ፍልጠት ኩይኑ፡ ብዙሕ መሓውራት ዘለዎ'ምበር፡ ዘርከበ ለይትን ምዓልትን ዝዕንድረሉ መደበር ልሳን (organ) ኣይኩነን። ዘይምሁር፡ ሓረስታይ፡ ይኹን ሸቃላይ፡ ኣዚዩ ግዙፍ ናይ ቃልሲ ሓይሊ'ኪ እንተኹነ፡ ናይ መሰረታዊ ለውጢ መሪሕ ክኸውን ኣይክእልን ኣይ። እዚ ተመኩሮ'ዚ ኣብ ሰውራና ዝተመከርናዮ ስለዝኹነ ውጽኢቱ ክርሳዕ የብሉን።

ማዕረ-ማዕረኡ ሃብቲ ወይ ገንዘብ'ውን ንትምህርቲ ዝትክእ ኣይኩነን። ምሁር ግን ብገንዘብ ክታለል ስለ ዝክእል ናይ ስልጣን ብዕልግና ክወልድ ይክእል'ዩ። ስለዚ ብቕዓት ብኹሉ መዐቀኒታት ኣብ ግምት ብምእታው፡ ነዚ ኹሉ ረቕቲታት ኣብ ተመኩሮ ሰውራና ሃሰስ ምስ እንብሎ፡ ደሞክራሲያዊ ስርዓት ክተክለልና ዘይክኣለ ምኪኑ ህልዊ ኩነታት ክምህረና ይግባእ። ገድላዊ ታሪኽና ኣብ ሓሞታዊ ጅግንነት ተሓጺሩ ሃገራዊ ነጻነት ኣረኪቡና ከብቅዕ፡ ደሞክራሲያዊ መሰልና ከምንጠል ካብ ዝገበረ ዓቢ ግናዕ ካብ ኣሉታዊ ሰዕቤናትና ከም ምኪኑ መጠን ኣብ መዛግብ ታሪኽና ንትምህርቲ ክውረቕ ኣለዎ።

ስለዚ ክኣየ ንዕርቂ ትርጉም ክህልዎ ኣለዎ ዘበለኒ። ኣብዚ እዋን'ዚ ይቕረ በሉለይ ክብሉ ዘይግብኣም ኣይ ብኢዶም ኣይ ብእግሮም ዘረባ ጠፊኡና ኢሎም ንጹሃት ይቕረ በሉለይ ክብሉ ከለዉ፡ ንይቕረ በሉለይ ዘይበሉን ብገበኖም ቅጭጭ ዘይብሎምን ክኣ ሕድገት፡ ዕርቂ፡ ይቕረ ይኹንኩም ምባል ኣብ ጉዕዞ መሰረታዊ ለውጢ ቦታ የብሉን። መቐም ደምቤና ከምቲ ንሱ እንተገምጋምናዮ፡ ቊጽሪ ዘይብልና ውልቀ-ሰባት ጉጅላታትን፡ ድሮ በብመንገድና መንግሥቲ መስሪትና፡ ግደ ሃገራዊ ፓርላማ፡ ግደ ፈጻሚ ኣካል፡ ፈራዲ ኣካል ተማቂልናዮ፡ ቃሕ ዝበለና

ውሳኔ ከነመሐላልፍ ጀሚረና አለና። ወያ ቅዋማዊት ሃገር ንማለቱ ክንዝክራን ከም ኣጋጣሚ ክንጠቓቕሳን ምሃና ኣጥፊእናላ ከም ዘለናስ ይፍለጠና ደኹን ይኹውን።

ከምዚ ዘለናዮ እንተድኣ ቀጺልና፡ ውጽኢት ቃልስና ቅድድም ምቅብባል ምርኩስ (relay race with a walking cane) ክኸውን ምኺኑ ዘይተርፍ ኢዩ። ቅድሚ ሕጂ ኣብ ብዙሕ ሕታማተይ ከም ዝጠቐስክዎ “ወንጮ እንተገምጠልካዮ ወንጮ” ወይ ክኣ ምቅይያር ስርዓት ዘይኩነስ፡ ምቅይያር ሰባት ከጋጥመና ይኸእል ኢዩ ኢላ ነይረ። ሕጂ’ውን ትሕተ-ባይታዊ ትሒምሒምን፡ ጉጅላዊ ህልኸዊ ውጥም-ቅልቅልን ካብኡ ሓሊፏ ካልእ ዝወልደልና ዮብሉን። ከም መቐጻልታ ናይ ኣፍሪቃዊ ምንግስታት ደናኒቶ ምርኩሰኛ ጽግዕተኛ መንግስቲ ኣብ ኤርትራ ክትከል ጠጡሕ ባይታ ክፍጠር ዕድል ክኸፈት ከም ዝኸእል ብእዋኑ ከነለልዮ ይግብኣና።

ብብቕዓት ብመንፍዓት ብቕንዕና ብዘይ ተሰፋ ምቕራጽ ክንቃለስ እንተደሊና ክኣ፡ ሓደ ነቕ ዘይበል፡ ዓዲ ዘእቱ፡ ግን ክኣ ቃልስን ምክንኻንን ዝጠልብ፡ **ሀዝባዊ ሓይሊ ይኣክለ-ፈንቅል፡ ነብሪ ጎልጎል ከምዘለና እንተድኣ አሚና፡ ኤርትራዊ መረዳእታ ኣብ ኣፍሪቃዊ መስርሕ ቃልሲ ክንከውን ንኸእል ኢና። ይኣክለ-ፈንቅል ግን ኢድካ ሰዲድካ ብጥራዩ ዝብላዕ ቅሩብ ምኣዲ ጠላማትን መናሸውትን መቋናጸብትን ኣይኩነን።**

ተቓላሳይ ጥራዩ ጸኒሑ ዳሕራይ ዝኸደን ልሉይ ፍጥረት ወኪል ውጹዕ ሀዝቢ’ዩ፡ ከዳዕ ክኣ ተኸዲኑ ጸኒሑ ዳሕራይ ጥራዩ ዝወጽእ ጠበቓ ውልቀ-ሰባት ሕፍረት ሃገር’ዩ።ካብዘን ክልትኤን ሓድኣን ኣብ መስርሕ ናይ ቃልስና ክርኣዮ ኢዩን። ጀጋኑ ብዙሕ ግዜ ንዓወት ኣየርክብሉን’ዮም። እቲ ጽንዓቶም ግን ንወለዶታት ናይ ቃልሲ መርሓ-ገበይ (road map) ስለዝኹነ ጀጋኑና ክንርስዎም ዮብልናን።

ንይኣክል ተረር ለበዋን መጠንቀቕታን ከየመሓላለፍኩ ክዛዝም ስለዘይደሊ፡ ይኣክል ውሽጣዊ ሕማምካን ግዳማዊ መሰነይትኡን ብኣራሚ መንፈስ ሃሰስ ክትብሎ ከድልዩካ እዩ። ብዝተረፈ ብቕደም ተኸተል ተመኩሮ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራን (ተ.ሓ.ኤ) ሀዝባዊ ግንባርን (ህ.ግ.) ደሞክራሲያዊ ጽምእትካ ከምዝኹለፍ ክኸውን’ዩ። ብሓዲር ኣበሃህላ፡ መንሸሮ ናይ ውዲታዊ ሞት፡ ብውሽጣውን ግዳማውን ህንደሳ (cancer of death by design) ከጋጥመካ ይኸእል ኢዩ።

ኣብ ሀዝባዊ ይኣክል ዘለኒ ደገፊታይን ተስፋይን ካብ ምዓሙቕ ልበይ ንመግላጽ ዝኣክል ክኣ ባዛ እትስዕብ ናይ ኣድናቕት መዝሙር ወይ ደርፊ ክትከውን እትኸእል ወፈዶ ግጥሚ ናይ ሎሚ መልእኽተይ ክዛዝም ኢዩ። ኣርእሰቲ ግጥመይ **ፍቕያ ሀዝቢ** እትብል ኢዩ። ንምሕባር ዝኣክል፡ ፍቕያ፡ በሪኽ ቦታ ወይ ኩጀት ጓሶት ጥሪቶም ዘማዕድውሉ ኢዩ።

ፍቕያ ሀዝቢ

ኣንታ በሪኽ ቦታ ፍቕያ ሀዝቢ-ንጸላእቱ ደቂቕ ዘየጸቢ

ዕንባባ ገደና ምጽምጸ - ምዓር ጎዶ ንህቢ ዝተመርጸ

መማዕደዊ ኢኽ በሪኽ ፍቕያ

ሃንድሶ'ምበር ናይ ዓወት ጽርግያ

እልል ክብላ ወዩን ዝጽበያ

መንእሰይ ሃገረይ በሪኽ ዋላ

ሰብ ዝሕሉ ምስናይ መሸላ

ብሰላም ክትነብር ወዳ ዳላ

አዝማች...አንታ በሪኽ ቦታ ፍቕያ ህዝቢ...

እወ ዋላ ትርጉሙ እራራ

ሓለዋ ሃገሩ ፍረ ሰውራ

ትኸሎ'ምበር ባይቶ ናይ ኤርትራ

ተዓጢቕ ዝቃለስ ንቕዋም

ንሸፋቱ ክገብረሎም ልጓም

ሰረቶም ክጠፍእ ብዓል ሰራም

አዝማች...አንታ በሪኽ ቦታ ፍቕያ ህዝቢ....

መስርቶ ባይቶኻ ልዳት 'ከፈት

ትኸሎ ቤት ፍርዲ ጀምር መጎት

ምስ ጠበቓይ ኢልካ ዳኛ ሕተት

በሪኽ እው! ኤርትራዊ ፎርቶ

ብዓል ፎርማ ርግቢተ-ባሪቶ

አይትኩለፍ ውፈር ድህን እቶ

አዝማች...አንታ በሪኽ ቦታ ፍቕያ ህዝቢ.....

ርሑስ ብዓል ነጻነት፡ ዓወት ክኣ ንይአክለ-ፈንቅልን ተቐላሳይ ውጹዕ ህዝቢ ኤርትራን እንዳተመነኹ ክሰዕ ተመሊስና አንራኸብ፡ ሰናይ ቅነ።

ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)